

munții apuseeni

SUMARUL:

PETRE PAULESCU	Autohtonism
E. AR. ZAHARIA	Toamnă
D. IOV	Scrisoare
VICTOR PAPILIAN	Fotografia
V. OPRESCU-SPINENI	Ctitorii
C. MORARU-BALS	Singurătate creatoare
AUREL MARIN	Vers
EMIL ZEGREANU	Câmpia se scoală din somn
PIMEN CONSTANTINESCU	Memento
V. COPILU-CHEATRĂ	Visătorii Moșilor
ION TOLESCU VALENI	Țara Moșilor
DANA NEGRESCU	Plecări
ION POTOPIN	Invitație la balul solitudinii

Cronica literară:

ION TOLESCU VALENI	Emil Botta: „Trântorul” (Colecția nuvelistilor Vremii) S. Tutoveanu: „Sonete” (Editura „Bucovina”. I. E. Toruțiu)
------------------------------	--

Cronica teatrală:

B. AURELIAN	Starea de plâns a teatrului românesc de azi
-----------------------	--

Cronica mărunță:

V. OPRESCU-SPINENI	Ramuri — Ideea Națională — Front Literar — Ținuturi Secuizate — Innoirea — Jud. Giurgea — Camil Petrescu — Al. Gregorian — Pimen Constantinescu, etc.
------------------------------	---

ADRESA REDACȚIEI:

ION ȚOLESCU VALENI
V. OPRESCU — SPINENI

ALBA-IULIA, STR. GH. COȘBUC No. 12.

munții

9

apuseeni

Autohtonism

de

PETRE PAULESCU

Revista „Gândirea” a pus în circulația literaturii noastre, printr-o dinamică fulgerătoare, un ciclu de probleme, cari isvorasc din sufletul neamului românesc, din străfundurile lui patriarhale. O problema de actualitate literară: spiritul autohton. Elogiul culturii noastre este îndeobște elogiul autohtonismului, elogiul tradiției spirituale. Este cu puțința prin urmare ca în veacul acesta de cosmopolitism, omul de litere să se elibereze prin forțele sale creațoare de artă, de curentele internaționaliste cari spulberă demnitatea și orgoliul literaturii originale, diferențiază opinia publică, divizând-o în cinci literare, antagoniste între ele de cele mai multe ori.

Spiritul contemporan datorită tehnicii sale specializate, amenința cultura cu imagini de imprimă și energii vitale ale neamului raman sorocite traiului inert. Fenomenele vieții naționale trezite de viscolul condeelor smulse din autohtonism, își conturează decorul și iată că aspirațiuni inabouite ințioresc pe culmile literaturii noastre.

Revista „Gândirea” vrea să reabiliteze această conștiință de vitalitate plasmuitoare de artă și arată vrea să valorifice pornirile lăuntrice, ale ființei noastre, dornică de evadări în libertatea vastă a culturii, vrea să realizeze o voință de creație originală în manstările vieții noastre literare. Reamăna românească modernă, suferă de o criză a culturii în toate măduarele ei. Curentele vremelnice au pricinuit și pricinuesc desnașdejdi și pericole înmănoșate. Desigur că „integralismul” lui Adolphe Lacuzon, „sintetismul” lui Jean de la Hire, „dadaismul” lui Tristan Tzara, „druidismul” lui Max Iacob, „puranismul” lui Arthur Cravan, „vivantismul” lui Gustave Fivé, „bonismul” lui Edmond Thiaudière, „miserismul” lui Harold Ferdinand, „floralismul” lui Lucien Rolmer, „sincerismul” lui Louis Nazzi, etc. etc. vor duce la dezechilibru literar.

Epoca noastră, este epoca de mare atenție la problemele culturii, la progresul culturii pe plan

autohton, pe plan patriarhal. Literatura noastră sub loviturile aspre ale curentelor literare, este dezorientată și multiplicitatea aspectelor scâmoșează stilul unitar pe care îl cântăm pe toate cărările.

Criza anarhică prin care trece arta, sgudue rărunchii întregului edificiu Statal. Impulsul de universalizare ce s'a dat culturii prin tendințe antagoniste, a disciplinat talentele crescute sub cupola neamului, croind o mișcare cu rădăcini înfipte în originalitate, în etnic, într-o menire spirituală.

„Gândirea” și gruparea revistei, lansează un regim nou de viață culturală: autohtonismul, un anumit stil eroic de trăire literară. Atitudinea de doctrină literară inaugurată de „Gândirea” este imitată și de revistele provinciale cari caută deopotrivă să-și adâncească realitățile în platforma esențială a etnicului. Integrarea efectivă a tradiției în matca culturii este sensul luptei pe care îl dă „Gândirea” în coloanele ei dela război încoace. Și nu este o luptă ușoară. Meritul lui Nichifor Crainic este acesta că a adunat în jurul lui talente reale, cu care duce o bătălie pe baricadele naționalismului, culturii, artei în general, fiindcă și naționalismul este o artă.

Fondul sufletesc al neamului este valorificat și oglindit în operele artiștilor. Cântecul interior pe care îl acordează „Gândirea” pe strunele psihice, ale neamului, are rezonanțe profunde pe toate tărâmurile culturale. Zvonuri legănate de balade chioțe suave de reverie, trepidații de folclor irump din zăcămintele nesecate ale specificului național.

Flăcările artei, ca niște protuberanțe solare, se desprind din eposul eroic al etnicului românesc, dogorind tâmpurile condeelor smulse din specificul spiritual al românismului.

Manifestările și problemele revistei „Gândirea” sunt ale culturii noastre românești. Elogiul culturii este elogiul „Gândirii” și nu e departe vremea, când noțiunea de cultură se va confunda cu noțiunea de gândirism și invers noțiunea de gândirism se va

confunda cu noțiunea de specific național în artă. Incadrarea definitivă a artei în autohtonism, iată drumul creat și bătătorit de pasul dur al revistei „Gândirea” de aproape două decenii.

Zările își rotunjesc cupolele și prin anul de triumf al etnicului intră iecioara cu chip de sânziană „Gândirea” ducând în mâini amforele originalității noastre.

Și după această deliberare să trecem la tratarea titlului pe care l-am propus acestui eseu. E vorba prin urmare de spiritul autohton, noțiunea nouă careia Nichifor Crainic, poet al simțurilor divine i-a precizat coordonate cu siguranța de astrolog, de om de știință.

„Autohton, înseamnă mai întâi pământ propriu și tot ce derivă dela pământ și conține proprietățile lui; autonton înseamnă apoi cetate proprie, adică în graiul de azi stat propriu, și tot ce derivă dela stat, și poartă pecetea proprietății lui; autonton înseamnă mai departe, patrie proprie, și toate derivațiile în care se recunosc însușirile ei; autohton înseamnă în sfârșit neam propriu și tot ce răsrânge lumina geniului lui particular, spune Nichifor Crainic.” Și înstărit autonton înseamnă cultură și literatură proprie, artă proprie.

Eu unmesec acest „spirit autohton” care dinamizează scriitorii și poezii naționali „curentul mioritic”. Așa cum a existat „Junimismul” „sămănătorismul” există azi și face epoca definitivă „curentul mioritic”. Acest curent este o revoluție masivă, sguduind străfundurile neamului, etnicului, istoriei, religiei. El are la bază etnicul și ortodoxia sau cum îi place lui Nichifor Crainic să spună ortodoxia și etnocrăția. Și Nichifor Crainic unul din promotorii naționalismului în România, a scos o carte de doctrină românească în acest titlu. Un volum de gândire patrunzătoare care rezuma cu ardore problemele fenomenului românesc sau cum ne place nouă să spunem problemele fenomenului mioritic. Aș putea intitula această carte „Ortodoxia sub aspect național” sau „Naționalismul sub aspect creștin”. Până la ora actuală cartea profesorului și apologetului Nichifor Crainic este cea dintâi carte de doctrină scrisă ortodox. Capitolele care imprimă cărții titlul de mai sus sunt elocvente pentru noi.

„Coplărie și Științe”, „Omul eroic”, „Spiritul autohton” etc. etc. sunt eseuri cu profunde rezonanțe în rezolvarea problemelor de ideologie națională. Opera aceasta conturează deplin aspectele naționalismului românesc.

Nichifor Crainic crede și pe drept cuvânt crede, că viața socială a țării noastre nu se poate regenera decât prin valorificarea originalității ei, sau prin regenerarea sufletului ei autohton, dacă a degenerat, ceea ce la noi nu este cazul. Înnoirea spirituală a unui popor nu se poate face decât prin înnoirea spirituală a instituțiilor lui naționale și a fiecărui individ în parte.

Realitățile organice ale națiunii sunt oamenii. Cartea aceasta pledează pentru o refacere etnică pe bazele specificului nostru. Etnicul și Ortodoxia sunt forțele vitale care regenerează sau dinamizează ființa noastră statală. Incadrarea românismului între aceste stănoage și jaloane de neînfrânt, va duce la renașterea neamului nostru și la încrederea oarbă în destinul național. Aceste două entități spirituale emană din adâncurile specificului nostru particular.

Descolbuți zăcămintele trecutului românesc și vor apare, fățiș, stâncile de înțelepciune românească, etnicul și religia ortodoxă.

Dacă evanghelia lui Hristos vine să desăvârșească ordinea naturii noastre omenești, ortodoxia și etnocrăția vin să desăvârșească ordinea naturii noastre naționale. Opera aceasta demonstrează cititorilor sensul fundamental pe care trebuie să-l dăm realității colective românești. Liniile directive din această carte „Ortodoxie și Etnocrăție” sunt trasate de ideea ortodoxă. Actualizează formula de existență națională: prin etnic și religie la împliniri de idealuri. Orientarea acestei națiuni nu are decât o singură față: românism etnocrat.

Luptele politice ce până acum incendiaseră sufletul partizanilor și n-au cruțat nimic în calea lor, violențele puterii politice au sguduit profund haotica noastră societate. Rostogoliri de evenimente s-au întâmplat în ultima vreme și brațele aceluiaș trup național s-au cutremurat pe baricada dreptei și stângei.

Lumina dimineții vine dela răsărit. Lumina fortificării noastre naționale vine de departe, din rosturile tradiției băstinașe și din sublimul divin. Curentul mioritic își rostogolește valurile în matca mistice ortodoxe și mistice etnice.

Deslănțuirea de evenimente la care asistăm are numai acest sens: încetor să ne orientăm destinul?

Spre spiritul autohton. Un puternic simț de independența sgudue societatea noastră. Se caută piatra de temelie, se caută pilonii pe cari să instalam cupola romanismului pur, se caută o altă atmosferă și alt mediu de trăire socială. Omul nou croit după dimensiunile zilelor noastre este „Omul eroic”. Omul excepțional domină timpul cu toate că e odrasla timpului. Veacul nostru, e veacul etnicului, ce ne stăpânește tutelar în toate ramurile de activitate socială și pot spune că în țara românească a sosit vremea să se cânte imnul etnicului ortodox. Intrăm triumfal în Istorie prin propriile noastre forțe, prin noi înșine.

Trăim prin „spiritul autohton”.

Vremea noastră ca structură socială, este vremea trăirii pe plan rasial și religios. Dacă până acum noțiunea de naționalitate, definea conturul popoarelor, în timp ca Istorie și în spațiu ca Geografie, astăzi noțiunea de rasă, ca temelie etnică și cea de religie ca viața spirituală, sunt coordonatele cari precizează Istoria și Geografia popoarelor și națiunilor. Suflă acest vânt etico-rasial dând forme și ideologii pentru înnoirea spirituală a lumii. Rasa și religia sunt pietrele unghiulare în zidirea altor zodii pentru destinul vieții omenești, peste ruinele unei lumi prăbușite în propria sa prăpastie.

După rătăcirii inutile și vagabondări primejdioase, națiunile umflate de cosmopolitism și internaționalism, ca râurile, primăvara, se strâng în matca existenței lor lăuntrice. Autohtonismul devine cu fiecare zi un arbore gigant cu rădăcini înfipte secular în etnic și coroană în atmosfera religiei. Dar comunitatea indivizilor cari alcătuiesc națiunea, comunitate în port, în grai, în datini, în aspirații constituie rasa sau cum se obișnuiește în limbaj naționalist etnicul.

Etnicul este o platformă impermeabilă de originalitate națională din care se înalță o alegorie de piscuri, o pusderie de culmi ce se cuminecă cu Divinitatea. Etnicul poartă în propriul lui trup germenii religiei celei mai potrivite. După cum copilul prin atavism, vine pe lume cu anumite însușiri ancestrale, tot așa și etnicul poartă în sacra lui cochilie, perla religiei particulare. În etnicul românesc dibuind Istoria și Geografia, vom găsi sămburele ortodoxiei, dinamica generațiilor etnice istorice a avut adânci influențe morale în religia noastră, în ortodoxie. Omul este legătura permanentă și continuă între etnie și ortodoxie, între pă-

mânt și cer. El se leagă de pământ prin civilizație, de cer prin cultură. Omul este odraslă a rasei și religiei. Are încrustat în suflet și vremelnicie și transcendent.

Corelația aceasta mistică între etnie și etic între vremelnicie și transcendent, o numesc „fenomenul mioritic”, care la rândul lui e pus în mișcare de „curentul mioritic”. Și vreau să știe toată lumea că prin „curentul mioritic” sau prin „spiritul autohton” se înțelege laolaltă și etnicul și ortodoxia și specificul național și specificul religios,

PETRE PAULESCU

Toamnă

Ca lacrima-i cerul. Munții suri.
Vântul se 'nalță spre stele 'nghețate,
Buciume se rup întârziate,
Pleiade de argint răsar peste păduri.

Eu tac. În târziu mă cuprind
Dureri nechemate de nimeni,
Parcă mă taie cu pluguri de argint
Și mă seamănă cu plumb și cu grindeni.

Dar mă duc prin păduri înainte,
Pe sub lună, pe sub nopțile reci;
Lumina se rupe cu foșnet de veșminte
Și cade ca o zdreanță de nour pe poteci.

E. AR. ZAHARIA

Scrisoare

Așemeni cum pe 'ntinderi de zapadă
Las, visător, și odihnească ochii,
Când vii cu sânul copt și strâns în rochii
Privirea mi-o îndrept pe trup să-ți cadă.

Pășești mărunț, în salturi mici de presuri,
Cu noaptea 'n păr, cu trandafiri pe gură,
Și parcă descifrezi o partitură
Când gâtul meu cu brațele împresuri.

Inghirlandat de crinul mânei albe
Las capul să se razeme pe umăr;
Pricep atunci podoaba ta de salbe:
Și nu-ți vorbesc... doar inima fi-o număr...

D. IOV

Fotografia

de
VICTOR PAPILIAN.

Am înainte, pe birou, vechea fotografie din album și privirea-mi, azi dedată cu agerimea și gâlceava iscodirii, se străduiește anevoie. Ar vrea, și nu izbuteste, să știe cât adevăr și câtă greșală se află în această oprire pe loc a zilei trecute... Grea luptă, ca între destin și norocul dimpotrivă, se dă, Doamne, între om și oglindă! Pleoapele clipelesc. La fiecare tremur o poiză opacă se interpune între ochiul ce pornește și ochiul ce se întoarce, și chipul dispăre în întuneric. În care întuneric, Doamne?... În care? În cel dinafara mea, presat ca fonia de sugătoare între două pagini de album, sau în groapa comună a cimitirului din mine?

Am înainte vechea fotografie și privirea-mi, care rînd pe rînd mi-a fost sulită, topor și plug, simt cum își deschide drum greu prin sfărâmurile marelui dărmămat și apoi, la lumină, îndepărtând timpul strâns în straturi, straturi până să dea de chipul din vremea fotografiei.

Închid ochii și deodată mă văd singur, la voia întâmplării, între toate chipurile fotografiilor mele, ca la jocul de-a baba oarba... Și doar să întorc foaia din album și totul ar dispărea, ca și cum nici n'ar fi fost! Ca și cum n'ar fi fost pentru mine, necum pentru alții.

Eu sunt acela!

Eu sunt adolescentul stîngaciu, îmbrăcat după moda timpului, în jachetă... Într-o jachetă caraghioasă, ca o coadă de rândunică, cu pantalonii înguști, de geamgiu, și sfidînd timpul cu o lavalieră mare, din belșug revărsată peste jiletă și plastronul scrobît.

Sfidînd timpul! Timpul care mi-a gonit pe drumurile întortochiate ale vieții, făptura, zi de zi, strecurînd-o din învălmășag și ferind-o de goana altor grăbiți ca mine.

Timpul, care, la fiecare răgaz, mi-a eliberat un înscris cu chipul meu, drept efigie regească... Fotografii, pașapoarte pentru trecerea vîmlor unei vieți ce se cheamă a fi a mea. O, de n'ar fi ele ne-am uita de noi și, mai rău decât atât, nici măcar nu ne-am cunoaște.

Dar oare sunt eu acela din seaca întruchipare? Sau m'a mințit privirea... Nu, nu... eu sunt. A fost o simplă zăpăceală a minții la suprapunerea într'un singur contur a două imagini diferite. Așa o fi privind, nedumerit, și sufletul la desgroparea după șapte ani a oaselor trupului său. Eu sunt adolescentul cel stîngaciu din fotografie, eu sunt chipul gol de expresie, eu sunt manechinul uscat peste care s'a tras caraghios, o jachetă de artist ratat. Și asta să fie expresia durerii mele de atunci? Atît de netot să fi căutat chipul meu văzîndu-mă pe lista promovaților la bacalaureat, printre cei din urmă? Nimic să nu fi rămas în privire din lacrimile celei cîntări iubiri? Și nicio urmă de crîspare din nepu-

tinla cu care căutam o temă nouă pentru simfonia mea în re minor?... Nimic, Doamne, nimic?...

Atâtea trădări la un loc! Atâtea idealuri, muzica, iubirea și cartea, dintr'odată doborîte... Cine a îndrăznit să creadă că tineretul e fericit?... Atâtea trădări dintr'odată și pe chipul meu, nimic... Oare e cu puțință, Doamne?...

— Ce meserie ți-ai ales? Acum ești bacalaureat, om în toată firea... ce vrei să te faci?

— Artist, tată... Am și angajament la orchestra filarmonică...

Il văd pe tata făcînd un semn unchiului Todiriță. Am înțeles numaidecît complotul.

— Artist?... făcu tata. N'o vezi pe mama ta cum aleargă de dimineța până seara târziu, prin toate mahalalele, ca să dea copiilor de mitocani lecții de pian?...

Mama. O văd tot de pe fotografie. Fată tânără, pe estradă, în fața unui pian, cu capul întors către un public imaginar, zîmbind puțin din ordinul fotografului. Și o revăd, pe placa minții, într-o seară de toamnă, când afară ploua înghețat, cu fulgi grei de zăpadă, intrînd cu mersul greu de durerea încheieturilor și apoi căzînd pe pat, parcă doborîtă de greutatea servietei cu metode și caiete de studii.

— Nu artist, băiete... Nu de asta te-am învățat vioara...

— Atunci, istoria...

— Nu... se sperie tata. N'am avut eu destule necazuri cu inspectorii și cu revizorii?... Nu mi-au măcinat incheieturile nervii, nervi de om tare, copii obraznici și rău crescuți?... Fă-te medic, ca unchiul Todiriță...

Și acum luă cuvîntul, grav și important, unchiul Todiriță...

— Da, băiete... Medicina e meseria cea mai demnă pentru un tânăr sănătos și plin de vigoare. Ea satisface cea dintîi trebuință a unui adevărat bărbat: setea de putere...

Il privesc și azi pe unchiul Todiriță. Era un om mic, cu capul mare, și sfrijit ca și cum ar fi fost prăjit pe grătar. Purta o pălărie unică în tot ținutul, rotundă și cu borurile imense. Ii spuneam în glumă: mănăstire într'un picior...

— Nu e voluptate mai mare decât să te stropească sângele cald al unui alt om, sângele, asupra căruia, la un moment dat, tu te știi stăpîn... de vrei îl oprești, de nu... Și să deschizi pînțelele și să te joci în măruntaiele lui ca într'o comoară de bani, cu amîndouă mîinile... Și să cercetezi trupul mort și, la fiecare ascunziș deschis de scalpul tău, să batjocorești întrebînd: unde ți-e inteligența, iubitele?... dar amorul?...

Mai târziu am aflat că unchiul Todiriță, vajnicul unchiu Todiriță, medic de circumscripție rurală, nu fusese în viața lui un scalpel în mână, și cînd, la lungi răstimpuri, avea vreo autopsie, se prefăcea bolnav, lăsînd totul în grija agenților sanitari.

A doua zi am primit o ladă cu oase în dar dela unchiul Todiriță. Nesățios am luat în mână o hârcă. Un scurt cutremur a sgâlțâit întreaga mea ființă. Unchiul Todiriță a avut dreptate. Prima senzație e de putere... Și m'am făcut medic.

—o—

Suflete, pentru ce plângi? Ți-ai recunoscut oasele trupului la desgroparea lor după șapte ani?...

O, înțeleg acum... Ți-ai lăsat asupra lor ca o mireasmă din grădina lui Dumnezeu și, la adierea ta, oasele au tresărit...

VICTOR PAPELLIAN.

Cititorii

de

V. OPRESCU SPINENI.

Carol I.

În clipe mohorâte descălecat în țară
Ne-ai îndrăgit destinul de sânge și de pară
Și ne-ai purtat de grijă ca un slăvit părinte,
Ducându-ne spre țeluri și idealuri sfinte.

Ne-ai învățat să creștem din muncă și sudoare,
Să cucerim prin lupte, loc rumânesc sub soare,
Desmiezuiind o veche și triumfală glorie
Să trecem iar sub bolte însoțite de istorie.
Sub cârma ta de faptă prudentă și 'nțeleaptă
Am dus destinul țării pe-o strămoșească treaptă.

Din cartea cea de aur a neamului meu Dac,
Din cronică străveche sau din domnescă pitac,
Ai descifrat doar fapta de glorie strămoșească
Și-ai dat-o țării — zestre — în veci s'o moștenească.
O! dormi tihnit în leagăn de 'ngemănări albastre
Că 'n hramul cel de aur al României noastre,
Te-om așeza deapuri la loc de strălucire
Păstrându-ți o eternă și sfântă amintire.

—o—

Ferdinand I.

Cu Ferdinand Lealul ne-am împlinit un vis,
Un vis ce veacuri multe ne-a chinuit himeric;
Că zdruncinând imperii de chin și întunerie
Un drum bătut de soare prin soartă ne-am deschis.

O! Ferdinand, cu suflet și hotărât gând drept
Te-ai contopit armonie în dacia moșie
Și 'n clipe mari de praznic, sau ceasuri de urgie,
Ne-ai fost părtăș la toate — Cneaz bun și înțelept.

Din ce în ce mai mare te creșt din urmă anii,
Te freacă Ardealul prin Bălgradul lui Horia;
Sub bolte adânci de glorie te murmură istoria,
Iar lângă plug te poartă în gândul lor țărâni,

C'ai slovenit în cronici cu suflet bun și drept
Și 'n clipe mari de praznic, sau ceasuri de urgie,
Te-ai contopit armonie în dacia moșie
O, Ferdinand, O Rege Leal și înțelept!

Regele

Peste ghergheful țării cu lanuri și cu ape
Țesut în iglile aspre, de creste și de hău,
Desmiezuiind destinul înmugurit la Tape
Stă fruntea Ta de astru și buzduganul Tău.

Te freacă o țară rotundă ca o salbă
Ducând ghirlânzi de munte și culmi de brazi la brâu
Și coborând domoală spre bolți prin zarea albă
În foșnet de jugăstri și spic bogat de grâu.

Și de-Ți apleci urechea la sânul gleei sfinte
Auzi pe Dragoș-Vodă cum trece cu-a lui Moldă
Și cum vueste sgomot de tropot și de flinte,
Mărturisind istoria țării de stei și holdă.

Preoții te cuvântă în slujbe și litanii
Țărâni — Daci năpraznici — te poartă 'n gândul lor
Și toată truda zilei Ți-o 'ncoronează anii:
— Crai falnic al culturii și Consolidator. —

Singurătatea creatoare

de
C. MORARU BALS.

E una din cele mai drepte păreri, aceea care atribuie poeziei, daruri mult superioare filosofiei. Dincolo de vădita nuanță de romantism pe care o conține, revendicarea asta pare să-și verifice adevărul teoretic prin cele mai strălucite opere ale veacurilor.

Problematica relațiilor dintre filosofie și poezie se pretează la numeroase divagații și controverse. Dealtfel, elementele discuției se profilează larg, peste întinderea retrospectivă a timpului. Soluții s'au dat o sumedenie, fiecare fiind demonstrată sub umbra unui anumit duh de a înțelege și de a judeca lucrurile.

Poezia și filosofia sunt două moduri de manifestare a spiritului omenesc, sunt prin urmare, două posibilități de devenire obiectivă a energiei plămuitoare, intim înrudite între ele pe linia ierarhiei organice.

Fără îndoială că e nespuse de riscant să stabilești limite precise și ranguri de valoare intrinsecă în natură. Fluidul dinamic al naturii sparge tiparele gândirii subiective. Cosmosul din afara noastră ființează într'un ritm de articulații misterioase care respinge intenția arbitrară de a-l comprima în definiții și mecanisme mentale. Nimeni nu trebuie să nege că toate căsnitele încercări de antropologizare a universului s'au infundat repede într'o zonă de seacă platitudine, într'un impas teribil care a zădărnicit integral valabilitatea relativă a telurilor inițiale. Metafizica și morala au ajuns sclavele abstracțiunilor. Ele lucrează cu concențe și cu raționamente. O notiune doboară la pământ pe cealaltă, un silogism se luptă cu altul, iar sarpele înțelept al unui nou sofism muscă până la devorare, pe fratele său de dinainte. Istoria filosofiei îți desvăluie spectacolul înfiorător al unei fatale antonimiciri. Sistemele cuceririi umane sunt ca niște bestii rapace strivite de furia uciderii.

Poezia dimpotrivă, se plasează la o enormă distanță de concept și de raționament. Ea întrebuințează intuiția și își hrănește tulpina din fecunditatea extazului. Peisajul poetic e calm — ca o geană limpede de cer. Categoriile reflexiunii filosofice nu împovărează ireala puritate a stilului. Poezia le lasă în urmă, le depășește. Orice vers îți descoperă ceva de dincolo, un fragment de taină și o rotunjime nebănuită de orizont. Sunt convinși că fiecare poet în parte, a cunoscut altfel lumea, decât toți autorii de teorii metafizice laolaltă. Poeții își desăvârșesc umanitatea, îndepărtându-se din ce în ce mai mult de rigorile filosofiei. Această îndepărtare face din ei un fel de copii ai misterului și ai transcendenței. Poeții se află într'o neconținută comunicare de sânge și inimă cu ceea ce-i deasupra pământului. În sufletele lor, faptele și întâmplările de aici, de pe tărâmul păcatului și al răscumpărării, devin tot așa de originale ca odinioară, în vârsta de lumină a miturilor.

Așa dar poezia poate fi socotită ca o nostalgie rodnică a esențelor dintr'un început, ca un dor saeru după plenitudinile legendare. Virtutile ei creatoare râvnesc o altă lume decât asta; ele se nasc și cresc din visurile ființei, adică din amăgirile existenței. Și iluzia este unicul adevăr al vieții. Așa vorbește stihuitorii. Ei trăiesc din vraja amăgirii ca într'o supremă realitate, în care pacea s'a ivit din cenușa sbuciumului, iar odihna cărnii din elanurile torturii. Totul s'a mistuit cândva; acum n'a mai rămas decât setea potolită de minune, chemarea zărilor de aur, ispita feciorelnică a frumuseților neștiute. Poeții așteaptă mereu. Bucuria lor inefabilă este o pregătire, o jertfă în pragul tainei. Poeții sunt singuri. — Noi suntem singurătatea — a spus Rainer Maria Rilke. Nu singuri, ci esență a infinitei solitudini. Aici se creiază omul pe rugul stelar, rece, al singurătății. Deasemenea, aici se lămuresc zodiile și ursitele. Numai singurătatea naște și salvează; numai ea te dănuiește ca pe un prinos îmbelșugat destinului — și mântuie.

Prin singurătate cosmosul se preschimbe. În locul sărăciei de altădată, te înundă o miraculoasă abundență de sensuri singulare. Cea mai semnificativă împrejurare se transformă într'un adânc izvor de neînchipuită viață din sevele căreia se înalță actul creator. Lumea e o imensă fatalitate neprimărită. Poetul se apropie de ea și-i jefuiește farmecele. În făptura lui se întretaie normirile naturii.

Poetul știe să fie înțelept; dincolo de noi se desface împărăția necesității. Intocmai ca în afara noastră, fiecare gând lăuntric trebuie să tâșnească dintr'o dorință a destinului. El nu forțează vrerile cerului, ci le ascultă ca pe un glas al dumnezeirii. Durerea și-o aprofundează în suflet, o deschide acolo în străfunduri, ca să rodească. Fructul se coace și rupându-se de pe închipuita creangă, vasul s'a plasmuit. Intr'una din cele 10 scrisori ale sale, Rilke îl sfătuiește pe tânărul poet Kappus să lase fiecare impresie, fiecare gând, fiecare sământă de sentiment să se împlinească în obscur, în inexprimabil, în inconștient — aceste regiuni zăvorâte înțelegerii raționale. „Porter jusqu'au terme, puis enfenter: toute est là”. Adică totul e să deprinzi, să fii înzestrat, în arta de a naște. Căci întreaga natură este condusă de o amplă lege a maternității. Când creiază, artistul servește principiul suveran al fecundității universale, armonizând și perfecționând oarecum natura. Revelațiile acestei fecundități numai în singurătate se cuprind.

Să ne mirăm de ce poeții s'au coborât în abisurile existenței mai deplin decât filosofii și de ce adevărații mari gânditori au fost înainte de orice stăpâniți de geniale intuiții poetice? Asta ar însemna să ne declarăm că nu pricepem nimic din structura orizonturilor din cari trăim. Un concept logic

e o uneltă iscodită de creierul omenesc pornit să despică originile lumii. Și ce poți să faci cu o uneltă care și-a stricat tăișul chiar fără a te folosi de ea în operația imaginată? Așa sunt noțiunile cu cari s'au obișnuit filosofii să se joace de-a cunoașterea: improprii, false.

Bune cu alte cuvinte, de a-ți asigura ratarea efortului și dezolarea sufletească.

Filosofii sistematici se exclud; poezii se armonizează. E greu oare să constatăm că aceștia din urmă sunt mai aproape de complexitatea ontologică a existenței? Am fi absurzi dacă le-am pretinde altceva și mai mult decât atâtea.

C. MORARU BALȘ.

Vers

Peste 'nălțimi e seară. Mai departe,
Timpul neuitat, în durate clare;
Vameși vieții drămue somnul
Trist dăruindu-l!

Dar în păduri mai stărue lumina
Rece-a depărtării, pe zăpezi lunare.
Trecerea e lină — omeneshilor
Pași către moarte!

AUREL MARIN

—o—

Câmpia se scoală din somn

D-LUI VICTOR PAPILIAN,

Câmpia se scoală din somn și cu o mână
Înlătură depe ea pătura nopții de carbune,
O ascunde 'n lâna oilor din stână,
Și cheamă ciocârliile la rugăciune.

Casele-și deschid ochii de sub pălării de fum,
Cocoșii sparg tăcerea cu gâturile 'ntinse,
Dimineața se joacă cu soarele pe drum,
Ca un copil cu cerul, sub zările-aprinse.

Cerul pare o cupă răsturnată pe dealuri
Vieța tresare pretutindeni, risipită,
Florile s'apleacă peste mal să-și spele fața 'n valuri,
Și trupul gol al izvoarelor surăde prin răchită.

Cărările revarsă pe ogoare mii de pluguri,
Toată firea e un imn de veselie,
Lutul se urcă 'n crengi și crește 'n muguri,
Iar troița arde la răsăruci ca o flacără vie.

EMIL ZEGREANU

Memento

ALINDO GUERRINI

(LORENZO STECHETTI).

Când, cetitoarea mea, vei admira
Înebunind pe străzi vreun carnaval,
O, să nu uiți, să nu uiți niciodată
Că alții mor cu zile în spital!

Când vei urca, dorită și frumoasă,
În sala ce răsună 'n dans nebun,
Întoarce-te și-ai să auzi mizeria,
Mizeria ce plânge peste drum.

Când dragostea în ochii tăi va râde
Ca raza cea zglobie dela soare,
Gândește-te că la sărmani nu râde!

Când vei privi'n oglinzi, să-ți spună inima
Că de-ai lua din bucle-o perlă numai,
O perlă ar scăpa pe cel ce moare.

În rom. de PIMEN CONSTANTINESCU

—o—

Moții, trăesc viața gravă, ca o simfonie de orgă, ca o liturghie de catedrală. Innoată în glodul nevoilor primare, cu toată ființă, cu trupul și cu inima. Scormonind carnea bolovanilor, după mărgeluși de aur, îmburdând brazi, să-și cizeleze doage, sau colindând ulițile țării, cu cercuri și cu ciubere, prin târguri și orașe, ei rămân cei mai autentici crucificați ai vieții.

Mănuitorii de condei, improvizați în profeți, s'au mărginit însă, să privească de lângă urdinișul vieții moților. N'au strâns în brațe viața deflorată, n'au sezizat un adevăr care ustură, fie că erau îndrumați în acest sens, fie că intuind prisaca de înspăimântătoare plasticitate, zădărniceau o legendă. Credincioși scormonirilor fantastice, s'au mulțumit să rămână lângă poveste, denaturând o viață, care și-a cucerit dreptul, istoricește, de treisprezece ori cu cuțitul.

Instrăinații, care au înfulecat carnea pădurilor și-au sorbit mustul aurului din vinele pământului — au falsificat într'atâta realitatea, încât reușind să facă aprobat un text de lege, închinat uzurpatorilor, au devenit temnicherii, unui pumn de oameni, care n'au avut altă vină, decât că și-au duminat trupul și sângele în potirul de eroisme și legendară ingenuitate.

Moții se nasc, văd lumina soarelui, se zămislise eroi, servitorii țării, precum se nasc îngerii, slugile cerului. Poate unde istoria i-a mobilizat fără limită. În permanentă stare de asediu. Și-au rămas neclintiți. Nici schingiuirile baronilor, nici trufia jandarmilor cu pene de cocoș, nu i-au intimidat. Și-au menținut graiul, portul, căsuța și livada, ciosvârta de oaie și călcâiul de pădure.

Eri când se săvârșea minunea, să treacă prin secolii și universități un ploid de moț, nu se întâmpla ca acesta să dezerteze, să se aciueze în târg să rămână în gură de străin și să-i uite. Cu vâlvătaia dorului de revoltă și dreptească rânduială, se urca în munte să pregătească haiducii care își așteptau Crăisorul. Azi fii de moți, au spurcat exemplul strămoșilor. Concurența politică, târgul pentru un scaun căptușit, i-a uniformizat, i-a înghițit, i-a făcut una cu pământul. Acasă neamurile, duc aceleași poveri în cărcă. Și-au pierdut pădurile, minele, stânjenul de pământ, intrat pe mâna străinilor. Domnișorii lor nu-i mai luminează. Mai trec prin cătune doar când sunt însoțiți de portărei să le scoată, tolul și sarica la licitație. Și, spre surprindere, moții s'au resemnat. Ce trântă interioară, ce răsturnare de atitudine și cine să fi săvârșit această needitată revoluție sufletească? E o întrebare la care moții, moții ce ocupă o slujbă, o situație în târgurile țării, ar trebui să răspundă cu emoție, să-și aducă aminte de peisajul, de flora și fauna unui crâmpiei de țară, în care și-au înodat copilăria, și-au botezat fruntea cu azurul, de pe umărul unui munte pe care s'au urcat să se agațe de toarta cerului.

Privită dela distanță, cu ochii reporterilor ocazionali, viața moților e o livadă de poezie.

Cetinile picură elegii, pădurile svonesc poeme, istoria e o epopee. Și totuși moții n'au avut poeți. Nici măcar poeți anonimi. Sunt săraci în creații

Visătorii

V. COPIL

populare. Câteva descântece le aduni cu greu. Melodii nu cunosc decât rare. O țarină și-o colindă două. Pentru că n'au avut răgazul să viseze, să cunoască ce-s petrecaniile. Chiar ospețele lor sunt numărate. Unul la an. Târgul de fete.

În timpul din urmă s'a despicat și această tradiție. Au apărut visătorii. Tălmăcitorii de gând. Solomonarii vremilor și destinului lor. Despre acest inedit peisaj moțesc vreau să scriu mai jos.

Precursorul inspirațiilor moți este fără îndoielă, Al. Ciura. Prozator de duioasă construcție sufletească, Al. Ciura a încetățenit în literatura noastră „Holoangării” prin latura lor poetică și nu prin ceea ce au mai specific, mai reprezentativ. Moții lui Ciura, contrastează cu moții lui Horia. În opera scriitorului dela Abrud nu vei întâlni un momărlan dârz. De aceea Ciura, rămâne un măiestrit zugrav al temei poetice din viața moților, dar nu un constructor de viață și tumult. Moțul lui Al. Ciura este unilateral. E un holoangăr în accepția populară a noțiunii. Un blestemat să-și poarte osânda,

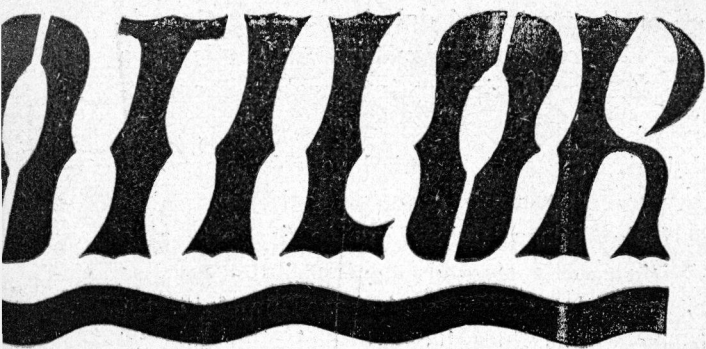
Tara

ION T

O, Doamne, Tara aceasta de vis
Incununată cu zări de hermină,
Pe unde enezii spre cer au deschis
Înalte porți de lumină,

Cum s'o culeg de sub volburi de vreme
Ca pe o tainică floare,
Ofrandă albă în diademe
La îngeri s'o pun pe altare ?

Astăzi steme înlăcrimate
Se frâng sub ape și lespezi...
Flacăra lor nu se mai sbate,
Spre soare pe vaduri repezi.

Moșilor

TEATRA.

pe drumuri fără țintă și fără liman. Cu cerul Detunatei în priviri și aurul Arieșului în gând. Cuvântul „holoangăr”, în adevărata traducere înseamnă, **hoț de aur**, și nu **drumar**, cum greșit se interpretează. Dar chiar cu aceste observații, Al. Ciura rămâne prin opera sa duioasă, un prozator autentic. Cartea lui este cartea de început a literaturii moștești, și stă la gurguiul literaturii clasice din Ardeal.

Să subliniem un fapt neobișnuit. Am încheiat cu scriitorii de proză a moșilor. Vom vedea că nu mai întâlnim decât poeți, când normal ar fi ca după lipsa totală de visători, să se nască mai întâi prozatorii, slovenitorii de vieață gravă, usturătoare.

În esență, pe lângă talent, proza, reclamă muncă, stăruință, continuă confruntare cu realitatea interioară și exterioară, ori, moșii au avut parte de această pândă? Poezia cere sensibilitate deosebită, subtilitate, ascuțime de spirit, migală cu care se pare că moșii nu aveau când să se dedea. Și totuși, astăzi moșii au poeți afirmați, cu multă intuiție poetică și gata să deie literaturii românești nume

Moșilor

de
SCU VALENI

Noptile plâng pe cetini sub stele
Cu razele stinse în plete...
Prin peșteri de veacuri genele grele
Imi cad chinuite de sete.

Acestor vârfuri de cremene sfinte
Cu gânduri adâncite în cheiuri,
Pe unde Voevozii adormeau înainte
Cu tâmplele răzimate pe steiuri.

Doamne, acestor umbre, cărunte
Sub care Dacii și-acuma se 'nchină,
Cine să le mai desmierde pe frunte
Sufletul stropit cu amurg și rugină?

cărora li s'a rezervat de peacuma un loc în istoria literară.

E atât de dificil să vorbești cu seninătate și fără prihană, despre poezie în general și în special despre poezia moșului, când ai certitudinea că pentru mulți sublinierile noastre vor fi noi, necunoscute, unele chiar fără circulație pe piața literară.

Căți au auzit despre Nicodim Ganea, poetul și compozitorul care a concurat în adolescența lui pe maestrul Enescu, smulgându-i la Ateneu un succes pe care creatorul operei Oedip Rege, cred că la regretat multă vreme. Căți știu că acest nebun care-și ducă tristețea în casa de alienați dela Sibiu, este autorul celebrei, **Doine din Poiana Vadului**, compusă în primul an de conservator? Tărinile, corurile și baladele puține, câte au mai rămas, au pus în uimire pe cei mai indicați maiestri din Budapesta, sau dela Viena.

Dar Nicodim Ganea, a rămas un compozitor uitat și mai mult un poet necunoscut de marele public. Volumul lui de versuri, rămâne și astăzi, după trei decenii, o pledoarie pentru frumos, o invitație la pădure, un ospăț al munților, cum n'a reușit să-l zugrăvească încă un alt ales al țării, ce exprimă limba Cosânzenii.

Cităm un fragment de poem, elocvent, prin substanța poetică de care mustește :

„Doamne, lemnu-i toată pâinea noastră ;
Brazilii au crescut lângă geana ta albastră.
Înalți, până unde numai gândul poți să-l sui,

Aud cum se izbește'n stee, vuet de săcure ;
Poate tata, ori alteineva, vr'un brad vrea să fure.
Nu-i osândi, nu-ți dăltuesc iarăș o cruce, nu asta vor.
Moșii își cioplesc de veacuri, crucea răstignirii lor.”

Din : (Cântecul dogarilor).

Câtă prospețime. Și câtă resemnată înțelegere. Dovada cea mai eclatantă a prezenței poetice. A substanței sensibile ce înregistrează adevărurile cele mai ascunse. Și azi, poetul, compozitorul ortăcit în adolescență cu Enescu, protejat de augusta curte, de **savanții** arcușului, după întoarcerea în munții pe care i-a cântat, a înnebunit. Ce destin mai tragic ?

Zădărnicia unei dragoste neîmpărtășite, inadaptabilitatea destinului și tragica lui existență, l-au sugramat. Într-o casă de nebuni, un pacient liniștit supranumit **arheologul**, cioplește ciubară, pe care silografează chipuri de sfinți și împărați romani. El Nicodim Ganea, cântărețul moșilor.

Minerii, holoangării, bărdășii cu tot tumultul lor de vieață cu tristețea și emoțiile lor, i-a îngemănat în tiparnițele gândului, i-a cules în poeme, vigoarea talentatului poet Aron Cotruș. Autorul lui Horia, a reușit să ne redea în cele câteva volume pe care le-a tipărit o monografie a vieții de toate zilele pe care o trăesc acești daci ai dărzenei. O monografie materială dublată de una imaterială, interioară, de ordin sufletească. Nu numai peisajul exterior, al cuibarului de crășori, ci și climatul inimii e tescuit în paginile operei lui A. Cotruș, deaceia până în prezent poezia aceasta rămâne un muzeu bogat ilustrat, cu piesele sufletești ale moșilor,

Vlaicu Bârna, tânăr, strunit totuși, deși de altă structură sufletească, rămâne în **Cabane Albe**, realizat în toată plinătatea accepției, acolo mai ales, unde emoția l-a purtat de mână printre ciobani și tulnice, printre colibe și padine. Poemele lui sunt ținute cu steme, culese din seninătatea cerului hodinit în cărea munților. E greu să încadrezi poezia lui Vlaicu Bârna într'un peisaj câmpenesc și mai cu seamă în unul regional. Totuși cititorul atent va observa cum puritatea azurului, șipotirea izvorului, elegiaca trăgănare a cetinei, și emoționanta tânguire a tulnicului, se transplantează în poemele lui Vlaicu Bârna, cusute cu iz de miere sălbatică și rășină.

Din Cărpinișul lui Cloșca, cu svon de brad în cuvânt, Florica Ciura a atacat în **Brize** placheta de poeme pe care ne-a dat-o, poezia desrădăcinatei. Cântec trist ca și nostalgia căutătorilor de mălai pe ulițele țării.

Suvoinic, cumunicat cu jertfele eroilor moți. Niculae Rusu, poetul momârlanilor: neliniștit de elegiile „Ingerilor Negri” — a cărbunarilor și a căutătorilor de aur —, Silviu Lazăr; muncită de o mai caldă atenție a problemelor din țara Detunatei, Maria Mihon, încheie un proces de creație, tâșnit din emoția unui pumn de neam, care trebuie invitat la viață. La o viață nouă, pe care le-au furat-o eri, stăpânirea străinilor de inima noastră, și mai alaltăeri domnii cu scaun plătit în casa țării.

Maiestrii în cioplit, în gravarea lemnului, din

masa de artiști anonimi ai daltei, se smulg tinerele talente ca, Negrea și Teodor Sima. Plastica și-a găsit apoi, în Aurel Chira un interpret de largi posibilități.

Tulnicul, care sub vremi de opreliște, svonea în munte prezența duhului rău, sau solfegia nostalgii după feciori plecați de lângă o dragoste abia începută. își acoardă strunele pentru cântec nou, să vestească munților, lumii schimbarea la față. Să mărturisească dogarilor, botezul feciilor plecați în târgurile de lumină, cu poezia.

Moții au fost trădați. Prevăd o singură puțință de reabilitare a acestor jertfiți. Cu poemele, visătorii; cu neliniștea șilanurile de proză autentică, scriitorii; cu paleta vangotiană, pictorii; numai așa se poate reda cinstit și grav, realitate strigătoare la cer.

Literatura ardelenescă este prin definiție o literatură, țărănească. Literatura moților nu poate fi decât o literatură a țăranilor moți, a pădurarilor, a holoangărilor, și drumarilor pe anotimpuri. Scriitorii ardeleni sunt fii de opincari. Inspirația lor nu putea porni decât dela gurguiul opincii, ca să atragă atenția, ca să arate lumii adevăruri ce trebuiau lecuite. Scriitorii moți vor trebui să plece dela muchea bardei, dela elegia cetinei retezate de săcure, dela călcăiul minei, de lângă brusul de aur ronțait în șteamp.

V. COPILU CHEATRA.

Plecări

Spre alte străine limanuri albastre
sirena pe ape vestește acum
sfârșitul celui din urmă drum
al sufletelor noastre...

Se lasă noaptea... stelele mă vor duce...
Privește... cerul și 'ntinde mâna să mă apuce...
Pentru plecarea aceasta cine
în ochi cu lacrimi să mai suspine?...

O, durerea... ea singură va mai rămâne prietină
sufletului rătăcind peste liniști de cetină,
când lum nile mi se vor stinge și când
tăcerile mi se vor cerne peste privire și peste gând!...

DANA NEGRESCU.

Invitație la balul solitudinii^{*)}

de
ION POTOPIN

— „Nu știu, dar seara asta atât de calmă ca un iaz înghețat, parcă te invită la singurătate, șopti Vesel, într'un târziu.

Nu i-am răspuns. Ascultam dincolo de foșnetul frunzelor, zarea se rotunzea tot mai sonoră, tot mai apropiată, o melodie singulară, parcă desprinsă de sub un arcuș ideal. Mi-am căutat în oglinda cerului privirea mirată. M'au lovit în ochi genele stelelor! Prin noapte, doar pașii noștri spărgeau tăcerea.

— „Vesel, auzi?”

— „Ce să aud? Sub vasta boltă a unei asemenea nopți, nu poți asculta decât în tine. Bine înțeles acordurile pe care degetele singurătății le trezesc umblând pe harpa tristeților și bucuriilor din lăuntrul tău, sunt prea minore pentru a putea fi auzite, dar cerul areat peste umerii tăi, este cea mai uriașă cutie de rezonanță pe care numai Dumnezeu și singurătatea pot s'o realizeze; deaceia, în loc de nostalgii agonice asculți pretutindeni orchestre, a căror origină nu o poți descifra nici în goana vântului prin frunze nici în frângerea unei tulpini de luceafăr în noapte nici în mersul de șarpe cu solzi de susur clar al unui izvor.

— „Tu spui Vesel că aceste game muzicale ce plutesc în văzduh, sunt sunuri ale sufletului nostru. Dar atunci de ce aud melodii pretutindeni numai în sufletul meu nu? De ce se urzesc melodii colo în pletele despletite domol spre tâmpla locului, ale acelor sălcii bocitoare. De ce fiecare trunchi de arbore, fiecare tulpină de floare este un flaut? Altundeva sunt muzici nu în sufletul nostru, Vesel. Poate că în această oră de albă contemplație, sufletele strămoșilor sue din profunzimea terestră pentru a psalmodia eternitatea! Sunt poate stoluri de serafi ce țin cântece în văzduh! Sunt prea grele cătușele cărni pe care le suportă sufletul pentru ca în loc să se sbuciume, să cânte. Nu, sufletul nostru cât timp trăim nu poate cânta, Vesel. Poate dincolo de moarte, când sufletul va fi liber de toate poverile pasiunilor carnale, va avea loc și această minune.

Sufletul va cânta atunci contemplând mirajul dumnezeirii după care a tânjit. Dar acum nu, Vesel.

— „Chiar și la acest bal al singurătății ai rămas același dârz adversar al sufletului, Darie.

— „Cum la acest bal al singurătății?”

— „Da, prietene Darie. Te-am smuls din surghiunul acela, departe de tumultul vieții, pentru a te reda ție. Și alt mijloc nu era decât să te invit la acest „bal al singurătății”, adică să dăm o raită prin oceanul de liniște ce a inundat parcul pentru a asculta daifana muzică a sufletului, pe care eram sigur că o vei auzi. Prietene Darie, noi suntem prea mici fața de vastitatea sufletului nostru, pentru a-l închide în limite, pentru a-l judeca. Noi reducem totul la puțința de înregistrare a simțurilor noastre. Numai atât puternicia lui Dumnezeu o acceptăm, pentru că ne înspăimântă grandoea euristică a universului. Dar sufletul nostru care este un fragment din divinitate, deci perfect identic divini-

tății, vrem să-l limităm, să-i anulăm atributele dumnezeesști, pentru că este în noi și în noi nu admitem înălțimi care ne-ar ameți. Tu prietene Darie, auzi muzici pretutindeni numai în sufletul tău nu. Dar ai întrebat vreodată unde îți este sufletul? Așa e că nu? Unde ne este sufletul? Pe unde și roteste zborul aceasta colombă divină? Unde?! Intreabă Darie și-ți vor răspunde aceste muzici de pretutindeni, deoarece și sufletul este pretutindeni!

— „Vesel, tu trebuie să scrii a carte despre suflet de-mi vorbești așa!...

— „Încă de multă vreme, se contura în mine năzuința de a scri ceva dogoritor de nouitate. Da! Vreau ca această carte a mea să răspundă multor întrebări, să talmăcească multe taine, mai bine zis, să definească pe om ca imagine a lui Dumnezeu.

— „Mereu preocupat de misticisme, Vesel.

— „Ai dreptate. Unui astfel de scris am fost destinat eu, Darie. Si, deoarece toate cărțile mele poartă amprenta unui adânc misticism, nici aceasta nu va fi departe de „Chemarea Paradisului”.

— „Chemarea Paradisului”? Da, această muzică, pe care am ascultat-o acum, nu poate fi decât Chemarea Paradisului, Vesel.

— „Chemarea Paradisului... În „Chemarea Paradisului, vreau să arăt prietene Darie, cât de polivalent este sufletul nostru. Vreau să arăt că după actul de revoltă dumnezească în urma inconștienței adamice, sufletul nu a fost definitiv, întunecat ci din nostalgia paradisului pierdut, s'au impletit ecouri permanente, sub ale căror aripi sufletul își reamintește de luminozitatea în care era îmbrăcat când se odihnea, pe pajiști edenice. Aceste ecouri le auzim noi ca o muzică ce se destramă în depărtări. Darie, din această muzică pe care o voi însemna pe portativele gândului meu se va ridica arșița Chemării Paradisului. O... Darie, acest rug arde atât de intens în mine, încât mi-e teamă de a nu fi consumat înainte de a desăvârși o operă pentru care ași sacrifica tot ce am mai de pref”.

...Calea robilor, inundase o bună parte din pusta cerului nocturn. De mult lăsasem în urmă parcul splendid prin aspectul său sălbatec și ca doi pândari pe moșii selenare, mergeam desfelnit, prin somnul umed de rouă al ierburilor, umblând mărunț și solemn, de parcă încheeam un alaiu funerar.

— „Ce frumoasă noapte de dragoste, Vesel.

Vocea mea se frânse dur. Gândul ce suia în mine, ca o pasăre, spre zenitul glasului, se prăbuși. Ce ochi avea Vesel, când mă privi!

Ce mâini grele îmi căzură pe umeri!

— „Dragoste?... Dragoste?... Cum ai îndrăznit Darie să jicnești demnitatea acestei nopți aruncând un astfel de bulgăr murdar în slavă? Cum ai îndrăznit Darie? Dragoste?!

A... dar cred că te-ai pedepsit singur, prietene!...

*) FRAGMENT DIN ROMANUL: „INIMI ÎN SURGHIUN”.

Unde sunt acele acorduri muzicale pe care le auzeai până acum ? Unde ? !

— „Le aud și mai aproape, Vesel. Mult mai clare, mult mai prietenoase. Nu cumva ai crezut că acest avânt rostit le va nimici ?

Vesel, tu m'ai chemat pe mine să mă vindeci de pasiunea singurătății, prin singurătate. Prin această invitație la balul singurătății, cum spui tu, ai știut să mă smulgi din țelina gândurilor mele, pentru a ma planta în alt ogor tot așa de vitreg.

Revolta ta împotriva dragostei îmi mărturisește.

— „Mă revolt, Darie, nu împotriva dragostei, ci pentrucă m'ai scoborit prea brutal, din piscul acelei gândiri transcendente în vadul celei mai năvalnice pasiuni telurice. Mă revolt pentrucă tu ai îndrăznit să spui, ceeace, dincolo de gânduri, mă obseda pe mine. Mă revolt pentrucă tu cu un singur cuvânt ai răstignit liniștea pentru care am venit aici.

Noi, oricât am vorbit, liniștea era ca o boltă deasupra noastră, dar tu cu acest cuvânt, ai spart-o.

Oare, Darie, nu crezi că am dreptul să mă revolt ?

— „Dreptul la revoltă nu se cere Vesel. Dar totdeauna sufletul tău, a fost în întregime o revoltă. Poate că în el s'au răsfrânt reflexele revoltei luciferice. Oare modul cum te-ai destinat vieții nu este tot un act de revoltă ? Cândva te revoltai împotriva cerului că prea este vast, prea necuprins. Apoi, ți-ai ingenucheat gândul pe lespezile înălțimilor siderale, în rugăciune. Așa ești tu, Vesel. Întâi revoltă apoi ingenuchere umilă. Așa vei fi totdeauna.

— „Chemarea Paradisului nu este o revoltă.

— „Ba da Vesel. Este cea mai dogoritoare revoltă al cărei martir ești. Și Chemarea Paradisului, tu poate nu-ți dai seama, se plămădește așa de armonie conturată sub fruntea ta, tocmai din această revoltă împotriva dragostei.

— „Să ne întoarcem...

...Dansul luminilor orașului, obosea, liniștinându-se pe măsură ce ne apropiam. Au becurile din depărtare, o tremurătură singulară, că par niște pleoape ce se închid și se deschid peste un iris palid, întocmai ca acei ochi de Argus șiret ce ți-ar spiona mișcărilor.

Omătul lunii în chindie troenea aleea plopilor. Mergeam greu, de parcă pașii ni se împiedicau de raze. Curând ne inundară răcori din heleșteul parcului.

Vesel tăcea cu fruntea aplecată sub povara gândurilor și a buclor de agată. Imi era Vesel unul din acei prieteni fără de care viața ar fi imposibilă. Ne reflectam unul în celălalt cu nostalgii și speranțe. Eram amândoi îndrăgostiți de artă.

Doi salahori asceți pentru bucuria rară pe care realizarea frumosului ți-o crestează în suflet.

Când ne-am întâlnit, purtam cu mândrie pe

deget inelul dragostei de singurătate. Ne însinguram pentru a ne regăsi.

Eram tineri și năzuiam prin stihuri să descifrăm tainele lumii și să suim treptele succesului pe care nu-l prețuiam atunci necunoscându-l...

Anii ne-au rotunjit și mai mult această prietenie, aproape idolatră. Orele noastre au fost strâns înbrățișate, ca iedera de un trunchi. Dar niciodată n'am căutat să aflăm niciunul dintre noi care este iedera și care trunchiul. (Deoarece noi căutam împlinire unul în celălalt, niciodată nu ne-am gândit că unul poate fi pe un plan mai înalt de perfecțiune. Ne socoteam două cleștaruri perfect identice. Apele unuia nu se contopeau însă cu ale celuilalt. Tremurând, așteptam inevitabilul). Acum pentru prima dată gândurile noastre se ciocniseră adversare ca niște pietre luafe de suvoiul potrivniciei.

— „Dreptul de revoltă, Darie, desigur, nu se cere se smulge. Dar acum zadarnic vor irumpe torențele revoltei din mine. Vadul prieteniei noastre este prea adânc pentru ca undele acestei revolte să ne poată inunda sufletul.

Dreptul de revoltă se smulge Darie, dar eu n'am împotriva cui să mă revolt.

— „Prin parc colindau melancolii autumnale. Desprinse frunzele, cădeau ca un sărut mort, uscat, în brazde. Erau acorduri dintr'o simfonie albă, a iernii, al cărei preludiu alungase cu brutalitate orchestrele singurătății.

— „Nu Darie. Chemarea Paradisului nu crește din revolta mea împotriva dragostei. Eu nu mă revolt împotriva dragostei.

Dar tu știi ce fântână amară și cât de adâncă este dragostea. Am vărsat amândoi ciuturi de lacrimi peste visurile dragostei.

Amândoi, dar tu niciodată n'ai ingenuchiat, pe când eu...

O, câte troițe de suferință nu s'au ridicat pe drumul vieții mele, Darie! Câte troițe de suferință !... La ficcare răseruce câte nu popas de rugăciune. Ce desitn !

Darie, mi-e teamă... Așa sunt eu. Așa mă știu și tu. Revoltă și apoi ingenuchiere umilă. Așa sunt. Și mi-e teamă, Darie.

— „Dar are de ce să-ți fie teamă Vesel. Chemarea Paradisului va fi cred un obstacol de neclintit.

— „Chemarea Paradisului nu poate digui sufletul meu. Darie. Chemarea Paradisului nu este decât una din cele mai îndepărtate escale ale spiritului... De ce mi-e teamă ? Nu Darie, nu mă crucifica în privirea ta. Nu sunt obsedat. Nu ! Dar eu totdeauna am creat la o mare tensiune sufletească și această tensiune n'am isbutit s'o câștig decât prin revoltă sau prin dragoste. Dragostea mă înspăimântă. Deaceia vreau să mă revolt. Vreau să mă revolt împotriva cuiva pentru a-mi desăvârși opera. De dragoste mi-e groază Darie...

(Va urma).

ION POTOPIN.

Cronici

Cronica literară

EMIL BOTTA: „Trântorul” (Colecția „Nuvelelor Vremii”).

Prima condiție ce se cere pentru a caracteriza o operă oarecare este să te îndepărtezi cât mai mult de tine, să nu mai asculți felul tău propriu de interpretare a realităților și irealităților, să-ți forțezi spiritul ca să fi cât mai aproape de lector.

Pentru a discerne posibilitatea unui scriitor trebuie să-ți imlădiezi spiritul lăsându-te purtat de toate vânturile sufletești în fața cărora stai ca lector, trebuie să fi ca o tulpină de trestie care își apleacă fruntea la fiecare adiere de zefir, la fiecare unduire de apă pentru ca apoi să-și revină la poziția ei dreaptă, aceeași poziție pe care trebuie s'o ia criticul după ce a gustat toate licorile pe care i le întinde scriitorul oricât de amare ar fi ele.

Acela care își ia postura de stâncă de granit față de apele unei lucrări de literatură riscă foarte mult. Este adevărat, că apa lovește de stâncă intransigentă și își întoarce valul, dar se poate întâmpla ca acea apă inaripată cu marile furtuni ale creației, să-și năpustească valul ei gigant și să acopere tăria stâncii, așa cum s'a întâmplat cu Eugen Lovinescu, cel mai tendențios critic al nostru, care folosindu-se de personalitatea sa emfatică a dăunat atât de mult adevăratei literaturi românești.

Fac această considerație fugitivă asupra conduitei unui critic pentru a-mi clădi o pavăză către discuția ce va avea loc în jurul aprecierii ce dorește s'o fac volumului d-lui Emil Botta, apreciere dela care nu mă pot da în lături, justificând-o prin faptul că nu o fac în postura de critic, ci ca un cetitor care identificându-se cu scriitorul, nu mai poate evada din cercul lui de admirație, oricât ar încerca să îndeplinească cerința obiectivității.

„Trântorul” D-lui Emil Botta, nu se poate numi nici o carte de nuvele și nici un jurnal intim.

După mine este un șirag rupt de momente sufletești din care visele cad împrăștiate dezordonat.

Din primele pagini simți fruntea autorului scăldată în apa tulbure a unei iubiri abia născocită de clipa unei nopți fumurii petrecută la un bal, iubire din ale cărei mreji nici tăria a doua palme primite pe neașteptate „categorie puse la punct” nu-l poate scăpa.

Mai departe suntem purtați fie pe pajiștea unei singurătăți bolnave, fie în noroiul unei vagabondării libertine, sau prin umbrele unei dezorientări nihiliste fără leac.

Aceiune nu există, dar tresărirea nebanuită a puterii sugestive te face să nu o dorești, fiind obsedat să-ți descopri din moment în moment propriul suflet în destăinuirile acestui încălețit mozaic de doruri statice.

Nu găsim aci nici un fel de mișcare exterioară. Totul se transformă într-o goană frântă către o culme edenică nevăzută, către un simbol: „Insula Naxos”.

Emil Botta autorul „Intunecatului April” evadează în „Trântorul” către forme de exprimare

libere din care reiese o sinceritate absolută. Această sinceritate este creiată de impresia adâncă ce o lasă în urmă rândurile sale. Cuvintele, întorsăturile de stil își găsesc ecoul cel mai răspicat în sensibilitatea lectorului.

Am „urmărit smeii și zânele și minaretele prodigioase pe care le năștea fumul țigării” lui.

Am fost „prizonierul propriei mele singurătăți” odată cu el.

Mi-am ironizat orânduiala fiecărui obiect din sufletul meu pornind hai-hui către dezordinea apatică a vieții și din paharul amar al „universului transparent”, am gustat licorile dorului către care ochii autorului priveau.

Confesiunile autorului mi-au săpat în inimă acele clipe de desamăgire lăuntrică, de sbucium bântuit de o sete netălmăduită.

N'am căutat calități și defecte cărții d-lui Emil Botta. M'am mulțumit s'o gust în întregime și s'o relev așa cum ea mi-a înfiripat în simțuri lumina sau întunericul ei.

Am rămas tot timpul fidel imaginației sale pe cât de înaltă pe atât de haotică.

Volumul acesta mi-a făcut impresia că este popularizarea unei cărți de poezie, fiind încununată cu acele cupole de vis eterat ce se ridică la înălțimea acestei arte.

Cândurile sunt încercate de toate furtunile necrutătoare ale marilor taine.

Nostalgia, când destrămată complect, când reclădită, se sbate ca o apă neagră, umbrită de cerul sufletului mohorât, chinuit de neînțeleșuri, de neacomodări fără cauze și fără remedii.

Vesnic o goană către imaginara „Insula Naxos”, către „Terra Incognita”, către deslegarea problemei capitale pe care și-o pune: moartea.

Ca stilist D-l Emil Botta este neîntrecut prin specificul său procedeu de a te captura.

De o putere de sugestie și adâncime remarcabilă sunt rândurile:

„Drumul se aliniază pe malul unui iaz paralel cu masa lui.

Munții și ei coboară din cer și un decor ireal se montează. Dar vocea tălmăduitoare sacadată, îmi răsuca mereu inima:

„Niciodată nu te vei rupe de trecut. Ca o lipitoare, ca o fantomă, ca o lupoaică nesătulă, ca un val trecutul e pe urmele tale și trecutul sfâșietor, valul cu ghiare și dinți sunt eu.

Orele care vin către tine, faptele care te așteaptă, gesturile care te revendică în umbră sunt doar ecouri, nuanțe și reluări ale unor teme pe care le-ai provocat în trecut.

Existența ta e comandată de reminiscente; cu-metria cu diavolul e indestructibilă”... sau:

„Diana... Te văd. Te văd! Dar dac'ai ști din fundul cărei depărtări te privesc”.

Lucrurile toate îmi par instruite de un elan idilic și îndrumate spre pace, repaos abandon. Universul devine transparent, arbitrar, factice și omul seamănă cu fluturile superb al morții. Un zaimf clorotic se așterne peste lume. Sus pânzele! Barca mea se îndreaptă spre tărâmul visătorilor, spre Naxos. Și deacolo? Aventura la proră cu pletele 'n

vânt striga: „Inconjurul lumii! Voyage autour du monde! Around the world!”

De mult așteptam un autor român care prin mânuirea abilă a imaginii și cuvântului în sine și mai ales prin natura mobilului lăuntric alimentat de acea stare de visătorie eterveșcentă, să mă subjuge, să-mi deschidă porțile subtile pe care nu îndrăzneau să le ating în goana mea după singurătate nostalgică.

Am vorbit la început despre condițiile ce se pun aceluia ce încearcă să caracterizeze o lucrare literară și spuneam că el trebuie să-și înlădieze spiritul după fiecare zelir interior al autorului ca apoi revenind la acea condiție esențială a obiectivității să dea rezoluții.

M'am identificat prea mult cu cartea D-lui Emil Botta ca să mai pot îndeplini această condiție și deaceia recurg numai la o sinceră și calduroasă prezentare a acestei destăinuri profunde, aureolată cu duhul bizar (uneori ironic) al fanteziei. D-l Emil Botta este un autentic prozator liric ale cărui posibilități nu le-am mai elogiat decât la Giovanni Papini în măiastra sa carte: „Un om sfârșit”.

G. TUTOVEANU: Sonete (Editura „Bucovina”

I. E. Torușiu).

În volumul intitulat „Sonete” poetul G. Tutoveanu legat riguros de austeră formă a sonetului înscrie cu litere suave o sensibilitate liniștită, desemnată pe motive încărcate cu lirism elasic.

În această trumoasă prezentare a fondului său se reliețează tremătul ușor al naturii și al trecutului.

Poetul nu trece limita gândirii obișnuite considerând năzuința evadării o impietate:

„Din lumea ta deapurarea senină
De peste 'naltul zărilor Părinte,
Spre noi întinde-ți darurile sfinte;

să ne urcăm la veșnica-Ți lumină
și iartă-i pe nebunii cari vor
să Te coboare pân'la mintea lor.

Uneori fondul este sacrificat formei.

Pentru a satisface tiparul unic al sonetului strecoară multe facilități, inversări și repetiții (fanfare, privighetori, etc.) care anemiează structura de lumină a versului atât de mult slujit de acest poet matur.

Versul D-lui Tutoveanu are însă frumoase calități și admirația noastră este cu atât mai mare cu cât el închide o epocă glorioasă în literatura noastră.

ION TOLESCU VALENI.

—o—

Cronica teatrală

STAREA DE PLANS A TEATRULUI ROMANESC DE AZI.

De ani de zile cu aceeași regularitate, încep, se sfârșesc, stagiuni după stagiuni, presărate doar cu câte un titlu nou de piesă; încolo... toate vechi, piese ce au mai fost reprezentate cândva, cu o stagiune două, înainte și care au avut... o rețetă fabuloasă.

Sau, în cel mai bun caz, se urmărește locali-

zare, piesă cu subiect ieftin și cu prețuri scumpe, pentru a realiza aceeași glorie, gloria materială.

Evident, un teatru nu poate trăi numai cu gloria morală.

O piesă nu poate trăi dacă lumina rampei nu se va reflecta pe miile de chipuri cari vin să urmărească încordate spectacolul de la început până la sfârșit, dar, nu-i mai puțin adevărat că acei publici spectator va aprecia la teatru și valoarea piesei, iar teatrul va putea trăi numai prin valoarea pieselor ce va reprezenta pe scena lui și pentru care lumina rampei să fie un auxiliar, iar nici de cum un interpret principal.

Am urmarit de vreo câțiva ani încoace stagiunile scenelor noastre și am putut vedea, cu destul regret, că am pornit pe o cale greșită.

Ne mulțumim, actori și spectatori, să luăm parte la câte o piesă, indierent ce subiect și interpretare, numai așa să ne treacă timpul, nu să gustăm cu adevărat ceva frumos, ceva folositor, educativ.

Nu mai are tăria artistul consacrat să lupte pentru crearea unui anumit personagiu, căci știe că nu va mai fi răsplătit sincer, pentru munca depusă, nu mai are tăria spectatorul pasionat, după spectacole bune să se mai ducă la teatru, de irică sa nu-și piardă și iluzia puținelor spectacole teatrale bune pe care le-a văzut cândva.

Aceasta este situația teatrului românesc de azi.

Ne-au mai ramas doar cateva scene serioase și s'au destăinșat scene pe care se desfășurau altădată acțiuni pline de dinamism, iar în locul lor au apărut acele teatre, așa zice nestatizate cari reprezintă ce vor, și cum vor, numai așa cum trebuie nu iac. Să îi mai clar.

Deși provincia, sub acest raport al criticii teatrale, pare moartă, totuși provincia mai adăpostește la sânul ei, îie vechi actori, îie vechi cunoscători ai artei cari deabea așteaptă să fie anunțat vreun spectacol, pentru a se imbulzi cu săptămâni înainte la casele de bilete, cu dorul de a mai gusta vreun spectacol poate bun.

Decepția, natural, urmează după spectacol când își dau seama că n'au văzut nimic și pleacă cu regretul de a îi luat parte la reprezentarea unei piese, cu adevărat slabe.

Nu vreau să dau nume de spectacole ce s'au perindat pe scena teatrului de aici și cari n'au avut drept scop decât să ne întărească convingerea că se țin numai pentru bani, dar vreau să arăt cum au fost primite, înainte și după spectacol.

Să zicem că la data de... s'a anunțat că celebrul turneu X va reprezenta revista (să zicem) în atâtea și atâtea tablouri, care mai de care mai fantastice și mai feerie montate.

Lume multă, înghesuială, gălăgie, scandal, în fine mulțumirea că a căpătat un loc și înfrigurare în așteptarea ridicării costinei.

Spectacolul...

Regisorul, se uită pe gaura specială făcută în cortină să vadă dacă sala e plin și satisfăcut „Îi dă drumul”. Surle și fanfare anunță începerea ostilităților în care pleiada de femei aproape goale, apare provocatoare în fața publicului care le răsfăță pentru un moment ca pe niște copilași abia născuți pe care îi duce să-i dea popii să-i boteze golași, așa cum i-a lăsat Dumnezeu.

Aceasta este impresia de moment, și după fiecare spirit nesărat aplaudă bietul public, căci n'are

încotro. Dacă nu aplaudă știe că-l așteaptă o lungă pauză, fiindcă D-l Director nu mai vine cu trupa Dsale ca să pedepsească spectatorii orașului Y.

Iar după ce s'a terminat spectacolul îți faci bilanțul, tu cetățean, „pe ce ai dat bani”, și vezi că „din toată treaba asta”, ai rămas abia cu o reclamă la „Urodonal”, sau cu recomandăția că în Capitală bei vin bun la „Dealul Zorilor”.

Încolo nimic, dar absolut nimic.

Am luat numai un caz.

Cum trebuie să fie teatrul atunci? Mă veți întreba și vă voi răspunde.

Pe vremuri se jucau piese în care actorii puteau să-și arate adevăratul lor talent, prin creiarea adevărată a personajilor ce le interpreta.

Dau un exemplu „Absente nemotivate” piesă reprezentată „Cu atât de mare succes” în stagiunea trecută.

Pe scurt, e vorba de o elevă care trage „chiulul” dela școală și care se amorozează de doctorul ei curant cu care apoi se căsătorește, însă urmează mai departe la școală, ținând în secret căsătoria, numai de dragul cărții (câtă morală!) și nu este descoperită decât la urmă când printr'o împrejurare destul de ne la locul ei, soțul, care pozează în mare om al științei, află secretul.

Iată pe scurt, ce ni se reprezintă azi.

Un exemplu numai, dar câte sunt cam în acelaș gen!

Acesta e teatrul modern. Iei, colo, mai spicuim ceva lucruri bune, iei, colo, mai vedem câte un animator al teatrului adevărat, încolo nimic și doar avem așa de puține teatre! Dece nu ne-ar face și nouă bucuria oare, acele trupe care vin în turneu prin provincie să ne aducă niște piese mai bune, mai pline de bun simț, de scene sănătoase, nu nimicuri de care să ne îngrozim și să ne îngrijoreze decadența teatrului românesc?!

Cu bucurie am citit despre reprezentarea ce a avut loc la Văleni de Munte a operii marelui sfetnic regal și mare cărturar D-nul Nicolae Iorga și am rămas profund mișcat când am citit că acțiunea s'a desfășurat în cadrul naturii, cretoare de viață și plină de farmec.

Cu cât drag am primit anul trecut comedia D-lui Ioan Sân-Georgiu „Ducea Sevastița” care abia, de a avut loc în repertoriul unui teatru românesc, poate fiindcă este presărată cu prea mult bun simț.

Ce vrem noi, ce cerem dela teatru, este ușor de înțeles.

Mai multă grijă în alegerea pieselor ce se hotărăsc a se reprezenta, mai ales în turnee prin provincie, ca să nu ne stricăm și umbra de impresie bună ce o avem despre scena și talentele mari ale teatrului românesc.

Dacă nu știu să aleagă și cum să procedeze să ia exemplu dela D-l Victor Papilian, animatorul veșnic tânăr al teatrului românesc din Ardeal și erudit scriitor căruia nu-i putem aduce decât laude, pentru modul cum știe să îndrumeze teatrul și scrișul românesc, într'o regiune unde presiunea literaturii și teatrului străin este mai accentuată ca oriunde.

B. AURELIAN

Mareșalul Averescu

A plecat dintre noi pe calea cea fără de întoarcere, Mareșalul Averescu, bătrânul soldat și erou, care prin viziunea unui geniu ostășesc și prin cutezanța unui temerar Comandant, a demonstrat la Mărășești o acțiune de strategie românească, punând pe fugă armatele nu lipsite de experiență, ale spărgătorului de fronturi Makensen.

Cu Averescu dispăre încă unul din ctitorii României moderne și în acelaș timp un autentic fiu al poporului, care parcurgând ca în legendă treptele ostășești, dela soldat până la Mareșal, a dat dovadă de exrtordinara vitalitate și putere de creație, ce fierbe adânc, ca un vulcan, în straturile cele anonime ale poporului românesc.

Noi, tineretul de pretutindeni al acestei țări, cărora ne revine datoria ca prin voință și muncă să consolidăm împlinirea procesului istoric dela 1818, îngenunchem lângă cripta dela Mărășești și ne închinăm cu evlavie în fața exemplului dat de Mareșalul Averescu.

—o—

Cronica mărunță

RAMURI, bătrâna publicație din Cetatea banilor continuă să aducă aportul ei, în concertul periodicelor românești. Gloria marei reviste craiovene, ne poartă cu gândul în trecut și recitim și azi în memorie paginile ei grele de talent, semnate de nume înscrise demult în cartea de aur a literilor noastre. Aici se înfiripase un omogen nucleu de scriitori, cari oglindeau în slova lor, puterea de creație și originalitatea olteană. Activitatea lui C. Ș. Făgețel va trebui să fie studiată mai pe îndelete și a preciată la justa ei valoare. În paginile „Ramurilor”, adolescența noastră vedea rotunzindu-se lună de lună, talentele scriitorilor și poezilor: Ion Dongorozi, N. Mileu, Ștefan Bălcești, Păunescu-Ulmu, N. I. Herescu, Radu Gyr, Ilariu Dobridor, Coca Farago etc. Am dori ca și azi, sau și de azi înainte, să vedem ridicându-se noi scriitori dejeni, cari să mențină în coloanele „Ramurilor” acelaș spirit de tradiție, cu care ne-a obicinuit dealungul vieții sale glorioase.

IDEEA NAȚIONALĂ, care apare la București, vine să contribuie prin penele D-lor: Toma Vlădescu, Radu Dragnea și Alexandru Hodos, la elucidarea problemelor naționale.

Numele celor trei scriitori și talentați gazetari, aduc girul că revista va fi interesantă, căpătând astfel sprijinul și atenția intelectualilor români.

ȚINUTURI SECUIZATE, este o gazetă care apare la Miercurea-Ciuc și are menirea a contribui la redeseptarea spiritului național al Românilor din Secuime, înstrăinați de fosta stăpânire maghiară.

Directorul gazetei este D-l Roman Robu. Din sumar desprindem strigătul de alarmă al preotului Mișcoiu din Lăzărești-Ciuc, care desvăluie guvernului fapte destul de triste și surprinzătoare prin aceia că se mai pot întâmpla și azi.

Ce caută însă în „Ținuturi secuizate” scrisoarea d-n Budapesta a lui Hollo Erno ? !

FRONT LITERAR, revista scriitorilor tineri și a d-lui V. Spiridonica. În No. 4 din Septembrie 1938, găsim numele tinerilor : Ștefan Baciuc, Const. Virgil Gheorghiu, Vintilă Horia, Ortansa Ciudin, Maria Banuș etc. Cronica literară, bine întocmită de D-l Mihail Chironoagă. Nu înțelegem însă, de ce numele lui Petre Paulescu, nu mai figurează în grupul scriitorilor tineri, menționați la sfârșitul revistei. Fiindcă dacă va proceda astfel și cu ceilalți scriitori inserați acum, s'ar putea ca Frontul literar să devină pur și simplu numai un eșalon literar, lucru pe care nu i l-am dori.

VIEAȚA ȘI SUFLET. An. III (dece an. III ?) apare la Brăila. Director este D-l Capagea Rosetti. Sumarul revistei ținut de Mihai Dragomir, C. Munteanu și Gh. C. Rosetti. Cronica destul de searbădă. Vieață și suflet (dece nu suflet și vieață ?), ar putea ajunge o revistă bună, dacă ar avea colaborări substanțiale și s'ar dedica unei acțiuni mai dinamice, mai ales că presupunem că redactorii ei sunt tineri capabili de multe elanuri.

INNOIREA : Prezintă, pe Noembrie un material bine întocmit prin colaborările d-lor Tiberiu Vuia, Petre Pascu, Petre Paulescu, Ion Țolescu Valeni, Tiberiu C. Novac, etc.

LITERA : Își începe apariția la Arad sub direcția d-lui Fane George Pajiște. Prezentată într-o tehnică bună, reușește să infiripeze pagini frumoase încărcate cu gânduri românești.

Colaborează d-nii : Prof. univ. George Sofronie, Eugen Victor Popa, Ion Țolescu Valeni, D. Iov, Grigore Bugarin etc.

MAREA NOASTRA : Revista Ligii navale române întemeiată de Jean Bart, apare sub direcția d-lui comandor A. Negulescu cu un conținut bogat și frumos expus prin îngrijirea d-lui Constantin Tomescu.

Am dori în această revistă ca lucrările literare în legătură cu marea să predomine articolele tehnice de specialitate.

SFARMA-PIATRA : Înalta tribună naționalistă a d-lui Nichifor Crainic aduce în numărul 140 colaborările : I. Al. Brătescu-Voinești, Nichifor Crainic, Pan M. Vizirescu, Octavian Neamțu, Ștefan Baciuc, V. Oprescu Spineni, Liviu Marian, Petre Paulescu, N. Mladin, Ion Țolescu Valeni, S. Matei Nica, Magda Raiu etc.

LITERATURA : Apare în numărul 8 cu colaborările d-lor : Virgil Carianopol, Vintilă Horia, Ovid Caledoniuc, Ion Șugariu, Aurel Călinescu, Ioan I. Mirea, M. Ștefănescu, V. Zăvoianu, Aristița Găbrilescu și Iordache Răducu.

ION IOVEȘCU, tânărul și talentatul romanțier, care a fost relevat într-o parte a criticii noastre ca un alt Creangă, are gata romanul „O daravă de proces”, ce va apare în curând. După succesul raportat cu primul volum „Nunta cu bucluc”, autorul se poate aștepta la aceiași caldă primire din partea publicului cetitor.

ZAHARIA STANCU, a tipărit o carte de poeme intitulată „Albe”. Noi însemnăm aici în mod cinstit această constatare : că Zaharia Stancu ar fi putut deveni un scriitor Român foarte mult gustat, un poet al autenticității gleei noastre. Dar din talentul poet de altădată ce a mai rămas ? O unealtă

docilă în mâinile gușterilor internaționali. Greu blestem pentru un veritabil fiu de țaran !

DOMNIȘOARA MINA BOSCHI din Florența, a tradus în limba italiană „O mamă” de Eminescu și „Miorița” lui Vasile Alexandri. Modul minunat cu care a făcut această tălmăcire, implică admirația noastră adâncă și o mulțumire pentru atenția pe care ne-a acordat-o și pentru înțelegerea deplină a marilor noștri clasici traduși.

JUL. GIURGEA, un iscusit traducător din limba engleză, a dăruit publicului nostru o nouă mare operă mondială a lui Somerset Maugham, intitulată „Robii”.

D-L PIMEN CONSTANTINESCU, ne trimite la redacție o broșură intitulată : „Limba și literatura italiană la Sibiu”, interesantă prin ideile ce le afirmă și pe care noi le subscriem în totul. Pe D-l Prof. Constantinescu, îl cunoaștem ca pe un neobosit cercetător al literaturii italiene și un luptător neobosit pentru introducerea studiului limbii lui Dante, în învățământul nostru secundar la toate școlile din țară. Lupta D-sale, sperăm să nu rămână fără rezultate, ea fiind în concordanță cu interesele imediate ale viitorului românesc.

CAMIL PETRESCU, a reapărut în paginile „Universului literar” cu un articol substanțial. Slova acestui fin stilist ne place și l-am vrea cât mai mult în centrul preocupărilor literare românești. Pe D-l Camil Petrescu, îl primim ca pe un maestru, dela care toți tinerii scriitori cari se ridică acum, au să învețe foarte mult în ceea ce privește simțul răspunderii, ponderea ideilor și rotunjirea creației originale.

AL. GREGORIAN, a adus în publicistica noastră un stil sprințar ca o căprioară, un gând inteligent și o energie de oțel. Pe lângă toate acestea Al. Gregorian, este un poet adânc, un poet fin, ale cărui versuri le sorbim cu nesaț, atunci când are delicatețea să le publice în periodicele noastre. Când vom sărbători apariția volumului de versuri al d-lui Al. Gregorian ?

CONSTANTIN PARLEA, a scos decurând în colecția Adonis o broșură intitulată „Scuturi frunte”, conținând un poem închinat luptei baladice a moșului Horia. Poemul are șase capitole : Predoslovie, Plecarea, Scut, Lupta, Moartea, Targă. Gândit adânc și înstrăiat în vers cu largă cadență, poemul „Scuturi frunte” face cinste D-lui C. Parlea, care este un poet talentat și a înțeles calea spre care se îndreaptă gândirea românească de azi.

V. OPRESCU-SPINENI

MULTUMIM SINCER CELOR CARE AU PRIMIT CU BRAȚELE DESCHISE DUHUL REVISTEI „MUNȚII APUSENI”, IAR CEI CARE N'AU SIMȚIT ÎNALTUL ÎMBOLD CE I-A CAUZAT APARIȚIA ȘI N'AU FOST DE ACORD CU ATITUDINEA EI ÎI INVITAM SĂ SE CONSOLEZE.

REVISTA NOASTRA ȘI-A CREIAT UN DRUM DELA CARE NU SE POATE ABATE PENTRU A CONTURA ACELE ORIZONTURI DE LARG ROMANISM ȘI PE ACEI CE NU ÎNȚEG ACEST LUCRU DIBUIND ÎN APELE NEGRE ALE CELUI MAI SUBRED REGIONALISM ÎI SFATUIM CA ÎNAINTE DE A-ȘI DA VREO PARERE SĂ SE SUPUNA UNUI AMANUNȚIT EXAMEN PRIN CARE SĂ SE CONVINĂ DACA ÎNTR'ADEVAR SUNT BUNI ROMANI.

MUNȚII APUSENI.

AM PRIMIT LA REDACȚIE :

CARTI ȘI REVISTE :

N. IORGA : „Poporul românesc și Marea” (Vălenii de Munte 1938).

PIMEN CONSTANTINESCU : „Limba și literatura italiană la Sibiu” (Sibiu 1938).

I. GR. PERIETEANU : „Elogiul Mării” (București 1938).

MIRCEA OVIDIU SAVU : „Drumul crucii” versuri.

VICE-AMIRAL IOAN BALANESCU : „Nava cu pânze în trecutul marinăresc”.

AZORIN : „Doctor Death” piesă trad. de Eugen Tănase.

PROF. UNIV. N. DASCOVICI : „Marea noastră și strămtorite”.

GHEORGHE BALTEAN : „Pâne cerească” versuri.

ING. INSP. GEN. C. MIHALOPOZ : „Porturile și căile de comunicație pe apă ca factor de progres”.

N. ROGHINA : „Luptă și isbândă” versuri.

NICOLAE BOERIU : „Răsărit de soare” piesă istorică.

LIGA NAVALA ROMANA : „In amintirea călătoriei distrugătorului „Regina Maria” cu M. S. Marele Voevod Mihai de Alba Iulia la bord”.

CONSTANTIN PARLEA : „Scuturi frânte” poem.

ION HORIA MUNTEANU : „Versuri” (Pământ și suflet oltenesc). „Țarm sacru”.

GEORGE NEGURIȚA : „Rsăpântii de lumină” versuri.

NORD : E. AR. ZAHARIA.

LUMINATORII : An. II No. 16. Iași.

INNOIREA : An. II No. 2. Arad.

PROGRESUL : An. IV No. 58. București.

MAREA NOASTRA : An. V No. 2 și 3 (festiv). An. VII No. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. București.

LITERA : An. No. I.

MAREA NOASTRA PENTRU TINERET : An. VII No. 1, 2, 3. București.

LITERATURA : An. I No. 8.

FRONT LITERAR : Octombrie 1938.

REVISTA FEMEILOR ROMANE : Octombrie 1938.

ZIARE :

DRAPELUL : An. V No. 40, 41, 42.

CRONICA : An. III No. 42, 43, 44, 45.

GAZETA CARTILOR : An. VII No. 19—20, 21—22. An. VIII No. 1—2.

TRIBUNA TINERETULUI : Noembrie 1938.

OPINIA CAPITALAII : An. II No. 43—44.

Revista noastră fiind susținută cu mari sacrificii, rugăm pe Domnii Abonați să trimită abonamentul. Pentru asigurarea apariției regulate, sun-

tem nevoiți să facem un apel călduros cetitorilor invitându-i ca după posibilități să contribuie la susținerea acestei publicații românești tinere.

Rugăm pe Domnii colaboratori să trimită manuscrisele curând și pe cât posibil bătute la mașină.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

POSTA REDACȚIEI.

V. COPILU CHEATRA : Cu privire la cele ce ne propunți acceptăm bucuroși.

DIM. ARITENLESEI : „Vă exprim dorința de a deveni abonat și în același timp colaborator. Banii pentru abonament îi trimit după acceptarea ofertei”.

Intr'adevăr, versurile ce le trimiteți ar fi bune pentru comerț însă nu la o revistă literară.

I. MARINESCU PREDEALU : „In credința că fac un serviciu revistei „Munții Apuseni” trimit colaborarea mea în mod gratuit”.

Pentru că sunteți atât de puțin pretentios vă publicăm aici câteva din versurile D-voastră :

„Când treci pe stradă

Surăsu-ți cascadeă —

Se revarsă peste fața-ți care-o ascunzi

Cu obrajii frumoși și rotunzi (?)

Eu mă opresc (?)

Să privesc (?)

Surăsul tău

Surăs tinerece

Revărsat peste obrajii catifelați

Imbujorați (?)... etc... etc... etc...

Noi ne abținem să mai spunem altceva decât că ar trebui să nu fiți chiar așa modest.

NICOLAE PREDESCU : Răspundem afirmativ.

N. B. : „Muza meschină” este o versificație necontrolată.

Vă apreciem totuși sufletul frumos.

PETRU HOMOCEANUL SIRET : Ne spuneti că ați mai colaborat și la Revista „România Eroică”. Pentru revista noastră acest amănunt nu are im-

portanță.

„Tara mea” este o poezie bună și cu adevărat simțită. Suntem fericiți când găsim printre cele primite câte o tresărire de talent.

Vă invităm să ne mai trimiteți ca să ne putem edifica asupra D-tale.

PETRE BUTUCEA : Poemul „Acorduri” ne-a plăcut însă „Plecare” nu. Mai trimiteți și vă sfătuim să fiți mai riguroși în ceea ce privește alegerea motivului poetic pe care să vă brodați sufletul.

LIVIU MAR : Minuscule poezie „In parcul amintirilor” credem că este influențată de poezia D-lui Al. T. Stamatiad.

Ai fi putut să găsești un izvor de inspirație mai bogat în cazul că nu renunți la această „artă spinoasă” a versului.

Poezia „Vrăji de Toamnă” într'adevăr este mai reușită pentru că după cât ne aducem aminte pare a fi inspirată din poetul Ștefan Baciu :

„Ca o vulpe . . .

S'a furișat . . . toamna . . .”

GEORGE IONAȘCU : Poezia „Singurătate” am mai întâlnit-o și în altă revistă și de aceea vă rugăm să ne mai trimiteți. Suntem bucuroși că veți fi printre noi.

G. BANU : Vă apreciem mult. Mai trimiteți.

M. D. STAMATE : Primirea cărților D-ră am semnalat-o în luna Octombrie. Romanul „Moartea Locotenentului Fulga” are vădite calități. Se va recenza. Poeziile le-am primit. Trimiteți proză.

I. Ț. V.

INREGISTRAT LA TRIBUNALUL ALBA SUB No. 5875—1938.

Proprietar : C. SUCIU.

**EXEM-
PLARUL
LEI 10**

MUNȚII APUSENI

REVISTĂ LITERARĂ

**EXEM-
PLARUL
LEI 10**

ADRESA ADMINISTRAȚIEI: C. SUCIU, ALBA-IULIA PIAȚA MIHAI VITEAZUL No. 28

ABONAMENTE PE 1 AN:

PARTICULARI	Lei 200.—
ELEVI ȘI STUDENȚI	Lei 100.—
INSTITUȚII	Lei 1000.—

DIRECTOR RESPONSABIL: **LIVIU BICA**

**EXEM-
PLARUL
LEI 10**

MUNȚII APUSENI

REVISTĂ LITERARĂ

**EXEM-
PLARUL
LEI 10**